

begeleidings- hulpen

hulp 1
de basisaanpak

hulp 2
letterkennis

Het is belangrijk om iedere keer als u met uw kind leest het op dezelfde manier op te bouwen. Voordat we die opbouw geven is het volgende van belang:

- Zorg dat u ergens rustig kunt zitten zonder gestoord te worden door andere huisgenoten.
- Zorg dat uzelf op uw kind geconcentreerd bent en niet nog op een telefoontje zit te wachten of nog wat anders aan uw hoofd hebt.
- Geef duidelijk aan hoe lang het gaat duren. Een kwartier tot twintig minuten is aan te bevelen. Beter driemaal in de week een kortere tijd dan eenmaal per week een lange tijd.
- Zorg dat het kind niet afgeleid wordt door speelgoed of andere dingen.
- Hanteer de volgende opbouw:

stap 1

Zeg uw kind waar het op moet letten; bijvoorbeeld; rustig kijken, zingend lezen, alle woorden maar eenmaal zeggen, etc.

stap 2

Lees/train met het kind gedurende 10 minuten en pas dan de begeleidingshulpen toe van blz. 10-21. Stop halverwege een keer om het kind te vragen waar het ook al weer aan moet denken tijdens het lezen of waar aan gewerkt moet worden.

stap 3

Sluit het af met het lezen in een gewoon leesboekje. Doe dat vijf minuten. Lees dan om en om stukjes met uw kind.

stap 4

Praat nog even met uw kind en vraag wat het de volgende keer nog extra wil oefenen en wat goed ging en wat volgens u het kind nog beter kan. Geef ook aan wat u goed vond gaan en wat nog problemen gaf.

stap 5

Noteer even kort wat u gedaan hebt en hoe het ging.

Aanvullende opmerkingen:

- Pas steeds maar een of twee van de uitgekozen hulpen toe en zorg er voor dat u afwisseling in de opzet houdt door hulpen af te wisselen.
- Steun uw kind door steeds positieve opmerkingen te maken als het goed gaat.
- Bekijk of u hier en daar een begeleidingshulp wat aan moet passen.
- Soms blijken bepaalde hulpen meer aan te slaan dan andere hulpen. Noteer zo de favoriete technieken en pas die wat vaker toe.
- Als het twee keer helemaal niet gaat is het aan te bevelen met de leerkracht van uw kind te overleggen.
- Houd u aan de afgesproken begin- en eindtijd.

De beste werkwijze voor het oefenen van de letters is de volgende opbouw:

1. Geef aan welke problematische letter er geoefend gaat worden. Zet die letter op een kaart.
2. Geef het kind een leesblad waar die letter opstaat en laat de letter opzoeken en onderstrepen.
3. Laat nu de pagina lezen. De onderstrepingen zullen er voor zorgen dat het kind de letter goed leest.

Deze werkwijze zorgt er voor dat de letterkennis geïntegreerd wordt geoefend, d.w.z. in het kader van het toegepaste lezen en niet los van het lezen.

- Flitsen van letters kan met behulp van een computerprogramma zoals FLITS van het NIB of met een enveloppemethode. Bij de enveloppemethode doet u twee kaartjes in een enveloppe met daarop problematische letters. Regelmatig flitst u die twee letters even. Na twee keer komt er een letter bij in de enveloppe (of het doosje) en nu worden er drie letters geoefend. Ook deze serie van 3 oefent u weer twee keer/dagen. Zo bouwt u de hoeveelheid te oefenen letters geleidelijk op. Als alle problematische letters zo geoefend zijn dan doet u ook letters of twee tekenklanken in de enveloppe die lijken op de geoefende letters. Als een kind problemen had met de au en eu dan komen op den duur ook de u, uu, ui en ou in de oefenserie terecht. Overleg met de school welke letters op deze manier ingeoefend moeten worden.

Thuishulp lezen blz. 3

hulp 3
nog meer
letterkennis

hulp 4
zingend lezen

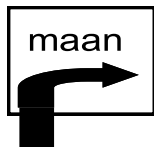
- Ga tegenover het kind zitten, neem een leestekst en zeg tegen het kind dat u met uw pen steeds een letter aanwijst. Het kind moet dan zo snel mogelijk die letter zeggen. Als het kind te lang wacht met het zeggen van de letter of als het kind een verkeerde letter zegt dan noteert u op een oefenblad de letter en daarnaast het woord. Bij een twee-tekenklank zet u een streep boven de twee tekens.

eu	le <u>u</u> n
ui	tru <u>i</u>
n	na <u>m</u>

- Als het kind begint te lezen dan zegt u tegen het kind dat u meeleeft en als het kind lang wacht om een woord te zeggen dan zult u de eerste letter voorzeggen en als het kind een andere letter niet weet, zult u die letter ook weer voorzeggen. Bij het voorzeggen houdt u de klank aan. Als het kind te lang wacht met het zeggen van de letter of als het kind een verkeerde letter zegt dan noteert u op een oefenblad de letter en daarnaast het woord. Bij een twee-tekenklank zet u een streep boven de twee tekens.

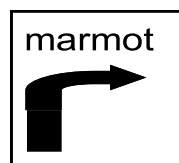
oo	to <u>o</u> n
j	ja <u>ch</u> t
oe	to <u>e</u> r

- De meest geschikte vorm van aanpakgedrag voor kinderen met leesproblemen is het (in kindertaal) zingend lezen, oftewel: het lezen met verlengde klankwaarde. Voor het aanvankelijk lezen geldt de volgende aanpak: het kind zegt de eerste klank/letter van een woord, kijkt vooruit en zingt de andere woorden er langzaam achteraan. *Maan* wordt dan gelezen als: mmmmaaaannn, waarbij de m aangehouden wordt evenals de andere klanken en er geen losse m's gezegd worden.

- Ter ondersteuning wordt er onder het woord een pijl gezet. Bij de opgaande lijn naar de m mag het kind die klank aanhouden, en daarna naar de volgende klank zeggen en die eraan vastzingen. Het is niet de bedoeling dat het kind daarna het woord nog een keer vlot leest. Er staat maar eenmaal maan en dan mag er ook maar eenmaal maan gelezen worden. Bij woorden met ploffers als kip adviseren we ook de k gewoon te zingen of te schrapen. Het is belangrijk om bij alle woorden dezelfde strategie te hanteren.

- Bij het voortgezet lezen is de strategie het lettergreep lezen, waarbij er niet gelezen wordt marmot, maar waarbij de strategie is het meteen zeggen van de eerste lettergreep en dan de r aan te houden/te zingen, vooruit te

kijken en dan
m o t e r
achteraan te
zingen. Dus
marrrrrrmot.

- Ook hier kan er weer met pijlen gewerkt worden. De aanpak met het lezen van de pijlen is in drie pakketten uitgewerkt, nl. De nieuwe map Speciale leesbegeleiding van 1999 en uitgegeven bij Malmberg in den Bosch evenals de Leesleutelorthotheek van Malmberg en de Pravoo-uitgave Okki helpt bij leesproblemen. Deze werkwijze van het zingend lezen met pijlen kunt u bij iedere methode toepassen.
- Probeer op deze manier uw kind aan te leren HOE het moet lezen. Kinderen met leesproblemen hebben moeite met het in een keer herkennen van woorden. Dat betekent dat ze meer analytisch moeten leren lezen en dat we ze het proces van het aanpakken van woorden aan moeten leren. Doe dat m.b.v. het zingend lezen.
- Vraag of de leerkracht van uw kind dit zingend lezen even met uw kind voor wil doen.

Thuishulp lezen blz. 4

hulp 5 flitsen

•Als u al diverse keren de hulpen hebt uitgevoerd in het kader van het verbeteren van de leesnauwkeurigheid, is het volgende aan te bevelen. Zeg tegen het kind dat als het woorden in een keer kan zeggen het die woorden niet moet gaan zingen. Probeer vervolgens met het flitsen van woorden het spellend lezen te verminderen en de woordbeeldautomatisering te bevorderen. Als flitsvorm kunt u het volgende hanteren:

- Zet woorden die het kind nog steeds zingt op kaartjes of in een computerprogramma en toon ze in flits
- Voer de enveloppemethode uit waarbij u twee woorden op kaartjes zet. Toon die woorden twee dagen regelmatig in flits. Doe er na twee dagen een woord bij en oefen dat setje ook weer twee dagen. Bouw zo geleidelijk de hoeveelheid te oefenen woorden op.
- Een variant voor het flitsen is dat het kind steeds verder van u vandaan gaat staan en de woorden dus relatief kleiner worden.
- Laat de steeds in een kortere tijd aan het kind zien. Als het het een fout woord zegt of het niet weet, toont u het woordkaartje permanent.

hulp 6 opbouw woord- rijen

•U legt voor het kind op tafel twee woorden neer die het moet automatiseren. Leg de woorden-kaartjes onder elkaar. Het moet de woorden enkele malen lezen tot het vlot gaat. Daarna voegt u een derde kaartje

lees

naam

toe en moet het kind de rij van drie woorden lezen. Oefen zo volgens deze opbouw de methodewoorden, maar eventueel ook andere woorden.

lees

naam

rik

•Als er een lange rij woorden ligt, wijst u de woorden kris-kras door elkaar aan en dan moet het kind dat aangewezen woord z.s.m. zeggen.

- Een variant is dat als het kind het woord twee keer goed heeft gezegd u dat kaartje omdraait zodat het kind zich helemaal op de echt problematische woorden kan concentreren.
- U kunt de woorden ook op de computer laten tikken. Laat ze in een groot lettertype maken en wijs ze op het scherm aan.

hulp 7 eerst praten

•Neem de woorden van een te lezen zin en bied die woorden geanalyseerd aan. Dat wil zeggen dat u van die zin de woorden in stukjes aanbiedt.

Dus:

Daar loopt een paard.

Dan zegt u:

/d-aa-r l-oo-p-t u-n p-aa-r-t/

Het kind moet die woorden synthetiseren, d.w.z. samenvoegen tot een woord.

Daarna wordt de tekst gelezen. Doe dit zo met alle zinnen van een tekst.

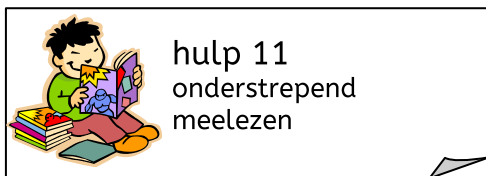
Deze aanpak kunt u ook doen door eerst lettergrepen te laten synthetiseren en vervolgens de zin te laten lezen. U kunt de woorden gewoon in de volgorde van de zin behandelen. Dus:

/de bla-du-run van de bo-men vlo-gun door de lucht./

Thuishulp lezen blz. 5

- Zeg het kind dat het een tekst/rij driemaal gaat lezen. Noteer iedere keer de tijd en het aantal fouten op een kaart. Op dat blad kan het kind steeds zien hoe het zich ontwikkelt. Bespreek iedere keer de fouten en spoor het kind aan het de volgende keer beter te doen. Bespreek achteraf de ontwikkeling van die drie keer. Wellicht denkt u dat kinderen dat driemaal lezen vervelend vinden. Dat is zo ook zo als u dat altijd zou doen, maar met 35 beschikbare hulpen is dit een variantievorm die ook wel eens leuk (en zinvol) is om te doen.
- Op deze plek in de brochure stonden tips om kinderen aan te sporen met behulp van een stopwatch of een zandloper om steeds sneller te gaan lezen. Daar denken we nu anders over. Snel lezen is zinloos. Het doel van het lezen is het GEWOON lezen. Dat noemen we redzaamheidslezen. Google maar eens dan komt u dar we allerlei informatie over tegen.
- Neem een tekst en laat het kind van ieder woord de eerste letter onderstrepen of met een tekstmarker kleuren. U legt het kind uit dat het erom gaat dat het bij een woord meteen iets doet. Daarna moet het kind van de woorden alleen de eerste letter zeggen. Het kind gaat de woorden van de zinnen langs en zegt steeds alleen de eerste letter/klank. Laat het kind dat twee keer doen. Daarna mag de gehele tekst gewoon gelezen worden en spoort u het kind weer aan om bij een woord in elk geval de eerste letter te zeggen, die eventueel aan te houden en dan de rest van het woord te zeggen.
- Als het kind begint te lezen dan zegt u tegen het kind dat u meeleeft en als het kind lang wacht om een woord te zeggen dan zult u de eerste letter voorzeggen en als het kind een andere letter niet weet, zult u die letter ook weer voorzeggen. Bij het voorzeggen houdt u de klank aan. Als het kind te lang wacht met het zeggen van de letter of als het kind een verkeerde letter zegt dan noteert u op een oefenblad de letter en daarnaast het woord. Bij een tweeteukenklank (aa, ee, ou, uit, etc.) zet u een streep boven de twee tekens.

hulp 11
onderstrepnd
meelesen

- U leest oefenrijen of een tekst voor. Het kind heeft een kopietje van het blad en terwijl u voorleest moet het kind onderstrepnd meelesen. Van kinderen met leesproblemen is bekend dat ze vaak niet met de ogen zijn waar een voorlezer op dat moment is. Het onderstrepen zorgt er voor dat het kind zijn best doet met de potloodpunt te zijn waar u aan het voorlezen bent. Bovendien leidt de punt van het potlood de waarneming van het kind naar het woord toe, zodat de visuele verwerking van het woordbeeld optimaal is. Het voorlezen gebeurt niet zomaar, maar heel gericht. Afhankelijk van het problematische leesgedrag van het kind kiest u een voorleesvorm. We geven de mogelijkheden:

Als het kind spellend leest:

U leest alle rijen in het aanpakgedrag voor.

Dus trommmmpet, parrrrtij. enz. en het kind leest onderstrepnd mee. (Zorg voor voldoende kopietjes van de leesstof)

Nu leest het kind de rijen. U vraagt het kind eerst waar het aan moet denken tijdens het lezen van de woorden. Bij het zingend lezen zegt u tegen het kind dat als er woorden zijn die het kind in een keer kan zeggen die woorden niet gezongen moeten worden.

Het kind leest onnauwkeurig:

U leest de woorden een keer zeer langzaam voor en daarna nog een keer in een gewoon tempo. In beide gevallen leest het kind onderstrepnd mee.

(Zorg voor voldoende kopietjes van de leesstof)

Tijdens het zelf lezen grijpt u bij alle fouten in en wijst u op het aanpakgedrag.

Het kind leest te langzaam:

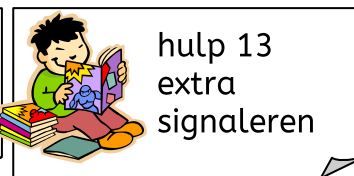
U leest een keer de rijen langzaam voor en daarna een keer snel. In beide gevallen leest het kind onderstrepnd mee.

(Zorg voor voldoende kopietjes van de leesstof)

hulp 12
duolezen

- Het kind leest tegelijkertijd met u hardop. Tweestemmig worden de oefenstof en de teksten doorgelezen. Het is daarbij belangrijk om een duidelijk leesritme te hantieren. Begin aanvankelijk heel langzaam en bekijk of u de leessnelheid wat op kunt voeren.
- Een variant is dat u een in duo/koorgelezen pagina daarna nog een keer alleen door het kind laat voorlezen.
- Probeer ook eens samen met nog een huisgenoot tot koorlezen te komen.
- Een vorm van duolezen is ook als u een opname maakt met een cassetrecorder en het kind daar hardop bij mee moet lezen.
- Deze oefenvorm kan ook met de vele bestaande vormen van kijk-luistermethode of boekje-band-aanpak. Informeer op school naar deze kant en klare bandjes of op de bibliotheek.

hulp 13
extra
signaleren

- Het kind heeft een leesblad of tekst en u hebt een kopietje van dat blad. Het kind leest en bij fouten zegt u niets, maar zet u een streep onder het desbetreffende woord op uw kopietje. Als het blad gelezen is, krijgt het kind het blad met de onderstrepingen. Nu spoort u het kind aan extra goed te kijken bij de woorden die onderstreept zijn omdat het kind bij die woorden iets anders las dan er staat. Nu leest het kind het kopietje met de onderstrepingen en tenslotte krijgt het kind het blad zonder de onderstrepingen en moet het kind dat blad nog een derde en laatste keer lezen. U kunt dan ook op uw kopietje bijhouden of het kind de tekst beter is gaan lezen. Als variant kunt u ook onder ieder woord een 2 zetten als het kind woorden dubbel heeft gelezen of kleine streepjes als het kind dat woord spellend las en de aanduiding *dl.* als het kind lang nadacht bij een woord (*dl*= duurt lang).
- Kies zo een soort leesfout en hanteer daarbij de aanpak van het extra signaleren. Neem niet meer dan één type probleem-gedrag tegelijk.
- Denk aan de kopietjes van de leesstof.

Thuishulp lezen blz. 7

hulp 14 memory

- Tijdens leesactiviteiten met het kind noteert u de woorden die het niet goed gelezen heeft. Noteer de woorden met een duidelijke viltstift op kaartjes en maak daar een memoryset van. Speel nu het memoryspel. (dus alles in tweevoud) Daarbij zijn er twee werkvormen, nl. de vorm waarbij het kind de woorden alleen hoeft te bekijken en de vorm waarbij het woord ook gezegd moet worden. Begin met deze laatste vorm omdat dan het onthouden voor het kind makkelijker is. Later kunt u dan ook een stil memory spelen. Deze werkvorm kan ook goed door twee kinderen in de klas worden gespeeld. Het voordeel is dat het om woorden gaat waar het kind ook moeite mee had en niet om zomaar wat aangegeven woorden.

• Tips

- * 1. Maak eventueel een memory met woorden die u met een tekstverwerker in echte leesletters hebt gemaakt.
- * 2. Laat deze memory regelmatig spelen en bouw de omvang van de kaartjes geleidelijk uit
- * 3. Een variant is ook dat het kind voor zich de woordkaartjes heeft liggen. U zit naast het kind en hebt dezelfde woordkaartjes voor u liggen. U wijst dan in uw verzameling een woord aan en het kind moet dat woord in zijn verzameling opzoeken en aanwijzen.
- * 4. U kunt ook een woord aanwijzen en het kind heeft zijn woorden op een stapeltje. Het kind moet dat stapeltje doorzoeken en het door u aangewezen woord eruit halen.

hulp 15 luistermethode

- Sommige kinderen horen tijdens het lezen niet dat ze fouten maken. Ze lezen gewoon door. Daarbij kan het gaan om hinderlijke fouten, maar ook om het lezen van niet-bestaande woorden. Als kinderen niet naar zichzelf kunnen luisteren, dan kunnen ze zichzelf ook niet corrigeren. Hun feedbackmechanisme moet dus geoefend worden. Dat kan op de volgende manieren:

• *Vorm 1: Naderhand luisteren*

Laat het kind een pagina lezen en neem dat op op een cassettebandje. Geef het kind een kopietje van de leestekst en laat het kind naar zichzelf luisteren en de woorden die niet goed gelezen zijn onderstrepen. Luister nu samen met het kind nog een keer het bandje af en help het kind goed te luisteren. Bespreek de fouten.

• *Vorm 2: De echo*

Het kind leest woord voor woord. U wijst een woord aan en dan mag het kind dat woord pas zeggen. U zegt ieder woord na zoals het kind het las en u zegt dat het kind goed moet kijken of het het woord juist heeft gezegd.

• *Vorm 3: Begrijpend luisteren*

U leest een tekst voor en het kind heeft niets voor zich. U zegt dat het kind goed moet luisteren, want u zegt dingen die niet kunnen. Het kind moet ingrijpen als u iets zegt dat niet kan/klopt. Als het kind het niet hoort, moet u stoppen en zeggen dat u die zin nog een keer zegt en dat het kind op moet letten, omdat er iets gezegd wordt dat niet kan. Als het kind het dan nog niet hoort, moet u het uitleggen. Als het kind het wel hoort, moet het uitleggen waarom het niet klopt. U houdt een taal-denkgesprek over wat er wel of niet kan/klopt.

• *Vorm 4: Pauze lezen*

Het kind mag een woord pas lezen als u het aanwijst. Zorg voor een duidelijke pauze tussen de woorden en spoor het kind aan te luisteren naar wat het zelf zei en er even over na te denken

hulp 16 opbouw- oefeningen

- Maak zoveel mogelijk opbouwrijen. Bestudeer de structuur van een woord en bouw het op verschillende manieren op. Bijvoorbeeld zoals onderstaand is weergegeven:

str	rand
strand	strand

Bij het woord *strand* zijn er twee mogelijkheden. Een ander voorbeeld:

voet	stap
voetstap	stappen
voetstappen	voetstappen

Bespreek de opbouw van het woord en laat het kind de rijen met verlengde klank lezen. Zie het zingend lezen van hulp 4. Laat de rijen lezen en maak ook kris-krasrijen waarbij u de woorden door elkaar aanbiedt. Laat de woorden eventueel op de computer overtypen en lezen. Bedenk met het kind zinnen met deze woorden en laat die ook weer lezen.

Andere lees oefeningen zijn duorijen met:
verkleinwoorden:

bloem	bloempje
letter	lettertje

meervoudsvormen:

kind	kinderen
auto	auto's

Thuishulp lezen blz. 8

hulp 17 natypen op de computer

- Het kind leest en de leerkracht zet een streep onder dat fout gelezen woord. Daarna krijgt het kind het blad met de onderstreepte woorden. Het kind moet de fout gelezen woorden overtypen. Daarna moet het kind het blad nog een keer lezen.

hulp 18 foutenreactie

- Als een lezer een ander woord leest dan er staat zijn dit enkele reactiemogelijkheden:
- Even wachten om te kijken of het kind het zelf hoort.
- Niet zeggen welk woord fout is gelezen, maar zeggen dat er een woord fout was in de zin.
- Voorzeggen
- Laat het kind lezen en bij een fout gelezen woord moet het kind meteen het fout gelezen woord goed bekijken. Dan moet het kind de ogen dichtdoen en het woord 15 seconden vasthouden. Daarna vraagt u het kind de letters van het woord te zeggen. Als het kind de letters niet juist zegt, herhaalt u het voorafgaande.
- het kind moet het fout gelezen woord overschrijven
- het kind moet de letters van het fout gelezen woord, stuk voor stuk opnoemen
- u bespreekt de betekenis van dat fout gelezen woord.

hulp 19 nauw- keurigheid

- Werk eventueel met een beloningssysteem. Spreek met het kind af dat het in een bepaalde tekst maar vier woorden fout mag lezen. Als dat lukt dan krijgt het kind een stempel/krul/stickertje o.i.d. en bij een bepaalde hoeveelheid van deze tekens krijgt het kind een beloning.
- Geef het kind de instructie om een tekst zonder fouten te lezen waarbij het kind het net zo langzaam mag doen als het zelf nodig acht.
- Het kind krijgt de opdrachten een tekst net zo lang voor te oefenen totdat het kind denkt dat het die tekst foutloos voor kan lezen.
- Laat het kind gewoon met de vinger bijwijzen.
- Laat het kind een keer de zin stil voor zichzelf voorlezen en dan hardop voorlezen.
- U hebt een kopietje van de te lezen tekst en het kind bekijkt een woord op het kopietje, zet een streep onder het woord, kijkt op het originele leesblad en leest nu het woord hardop. Steeds moet het kind een woord op het kopietje opzoeken, onderstrepen en daarna het woord op het gewone leesblad lezen.
- Het voorafgaande kan ook gedaan worden met zinnen. Het kind zoekt de zin op het kopietje, onderstreept de zin en leest de zin vervolgens op het origineel.
- Het kind mag een zin bekijken, zonder iets te zeggen. Daarna kijkt het kind u aan en zegt het de zin uit het hoofd op.
- Het kind leest stil de eerste vier woorden van een woordenrij, kijkt u aan en zegt de vier woorden uit het hoofd. Als het niet goed is moet het kind weer kijken, netzo lang tot het vier woorden uit het hoofd op kan zeggen. Voer de hoeveelheid te onthouden woorden geleidelijk op. Bij deze benadering wordt het kind aangespoord om goed naar het woord te kijken.

Thuishulp lezen blz. 9

- Vaak grijpen ouders die met hun kind lezen onmiddellijk in als een kind een woord fout leest. De opdracht is dan; *Kijk eens goed wat er staat*. Het kind kijkt dan vaak net even iets beter, verbetert het woord en men gaat weer verder. Het nadeel van die aanpak is dat een kind zich niet leert te concentreren bij een gehele zin.
- De aan te bevelen werkwijze is: als het kind een woord in een zin fout leest wordt er onmiddellijk ingegrepen, maar het kind moet ook de gehele zin nog een keer herhalen.
- Verdeel de zinnen in een tekst in zinsblokken. Zet verticale strepen in de zinnen of horizontale strepen onder woorden die bij elkaar horen. Laat het kind een zinsblok stil lezen. Dan haalt u de tekst weg en pas als u ja zegt moet het kind dat stukje zin uit zijn hoofd zeggen. Zeg het kind ook vooraf dat het erom gaat de woorden bij elkaar te zeggen en niet in losse woorden. Op die manier stimuleert u de ontwikkeling van het woordbeeldgeheugen. Werk zo alle zinsblokken door. Daarna laat u het kind de tekst met de verticale blokstrepen voorlezen. Daarbij hebt u het kind ook gezegd dat het die woorden tussen de strepen in een keer moet zeggen. Tenslotte leest het kind de tekst nog een keer zonder de verticale zinsblok-strepen.
- Doe dit lezen in zinsblokken voor als u merkt dat het kind er moeite mee blijft houden en laat het kind dat door u voorgelezen stuk na lezen.
- Er zijn kinderen met leesproblemen die het woord *locomotief* goed lezen, maar problemen hebben met woorden als dit, dat, die, daar, hier, en, de, het, etc. Ze hebben moeite met de hoogfrequente woorden. Een woord als *locomotief* heeft een hogere attentiewaarde dan de kleine woorden en dan denken ze dat ze bij die kleine woorden wel weten wat er staat, maar vanwege hun woordbeeldproblemen vallen ze door de mand.
- Geef het kind een leesblad of een pagina uit een leesboek en laat het die kleine woorden eerst onderstrepen of met een tekstmarker kleuren. Daarna leest het kind de tekst. Een variant is: het kind onderstreept/kleurt de hoogfrequente (d.w.z. kleine) woorden in een tekst en leest die woorden ook een keer voor en daarna leest het kind de gehele tekst. Leg in elk geval ook een voorraad aan van woorden die het kind vaak fout leest en oefen die woorden m.b.v. een van de andere technieken.
- Oefen eventueel de onderstaande lijst met hoogfrequente woorden in.

lijst met hoogfrequente woorden

een	al	zei	met	geen
en	af	zou	dan	meer
in	de	hoe	voor	kan
is	je	zij	was	haar
op	ze	mee	naar	weer
er	hij	jij	wat	moet
ik	die	het	nog	had
ook	te	van	wel	heel
aan	zo	dat	door	toen
om	we	zijn	daar	gaan
of	bij	niet	veel	waar
uit	nu	maar	hem	mijn
				doen

- **Vlot onderstrepnd meelesen:** Het kind heeft een kopietje van de te lezen tekst en u leest de tekst voor. Het kind leest mee en onderstreept wat u aan het lezen bent met een potlood op het kopietje. Nu leest u het een tweede keer voor, maar in een vlot tempo en u laat het kind weer onderstrepnd meelesen. Tenslotte leest het kind de tekst zelf een keer voor 'zo snel als je kunt'.
- **Voorbereid lezen:** Het kind mag een pagina eerst voor zichzelf lezen. Dan moet het die pagina zo snel als het kan voorlezen.
- **Zandloper lezen:** Neem een tekst en laat het kind beginnen te lezen. Zet een streep in de tekst op het moment dat de zandloper leeg is. Herhaal dat nog een keer en kijk hoever het kind de tweede keer komt.
- **Zelfstandig oefenen:** Geef het kind een tekst en laat het die zelfstandig voorbereiden. Het kind krijgt ook 10 kaartjes van 10 bij 10 cm. Op die kaartjes noteert het kind de woorden die het moeilijk vond om te lezen. Die woorden oefent het kind zelfstandig en u toont die woorden nog even in een flits. Daarna wordt de tekst gelezen.
- **Flitsen van woorden:** noteer de problematisch herkende woorden op kaartjes en toon ze in een vlot tempo in flits. Alle woorden die het kind niet vlot kan zeggen legt u opzij. Die woorden worden op een tafel gelegd en gewoon gelezen. Doe dat drie keer en neem ze dan weer op in de flitsserie en voer dan weer de flitsserie uit. Bouw het geheel geleidelijk op. Dus eerst tien woorden.

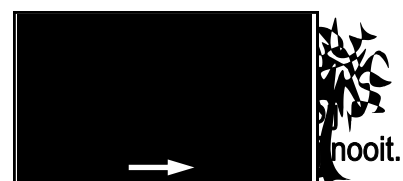
- Zie ook hulp 9 en 12.

- Laat het kind zijn eigen leesgedrag opnemen en na een pagina lezen zichzelf 'nakijken' en op een blad met een streep aangeven welke woorden er niet juist gelezen zijn. Laat het kind daarna de pagina nog een keer lezen en zichzelf weer nakijken en dan de eerste en de tweede lezing met elkaar te vergelijken.
- Het is ook leuk om dat eens te doen aan de hand van een video-opname.
- Een variant is ook als het kind u na moet kijken als het u kan beluisteren op een opnamemogelijkheid van uw telefoon.

- Zoek uit of het kind baat heeft bij een bijwijzer. De meest bekende is gewoon een kaartje dat onder de te lezen tekst ligt en mee wordt geschoven.
- Varianten zijn kaarten waaruit een venster is gesneden

- of varianten waarin dat venster gemaakt is op een overhead-sheet en het kind de andere tekst nog wel kan zien.
- Bekijk of de bijwijskaart of het venster boven of onder de te lezen tekst moet liggen. Dat is een kwestie van met het kind uitproberen.
- Als een kind moeite heeft te onthouden dat het zingend moet lezen, kunt u ook een pijl op de kaart noteren.

Opeens stond hij stil.
Hij zag een man of een vrouw
op de brug. Er was ook een
hond in de buurt. Als die hond
hem maar niet rook. Frits werd
bang. Wat moest hij doen?
Was zijn broer er maar. Die was

hulp 26
voorstellend lezen

• Veel kinderen hebben problemen met het begrijpend lezen omdat de visuele basis daarvoor onvoldoende aanwezig is. Er is geen bron om de antwoorden uit te halen. Er worden te vaak leesbegripsopdrachten gegeven terwijl het kind tijdens het lezen niet aan de binnenkant van de ogen een film heeft ontwikkeld. De aanduiding: *film aan de binnenkant van je ogen* is van Bassie en Adriaan die op die manier het fantaseren voor kinderen aanduiden. Sommige kinderen richten zich nog zo op het decoderen dat er geen ruimte is voor het ontwikkelen van die film, terwijl andere kinderen er uit zichzelf niet opkomen dat het samenstellen van die film een belangrijk doel is van het aanvankelijk lezen.

• **de aanpak**

stap 1: bewust maken

Maak het kind eerst bewust van wat echt lezen is, nl. dat er tijdens het lezen een film of beelden in het hoofd komen. Bassie en Adriaan spreken in kindertermen over: kijken naar de film aan de binnenkant van je ogen.

stap 2: voordoen

U leest een tekst en stopt na iedere scène. Samen met het kind doet u de ogen dicht en u vertelt wat u ziet aan 'de binnenkant van de ogen'. Doe dat toch met minimaal vijf verhalen/teksten. Kies teksten met een duidelijke interne opbouw en verhaalontwikkeling. Daarbij vertelt u niet alleen wat u ziet, maar u legt het kind ook steeds uit dat u meer ziet dan er staat. Als het gaat over de keuken, dan vertelt u ook wat u in die keuken ziet, terwijl dat niet allemaal zo in de tekst staat. Leer zo het kind wat lezen is **tussen de regels** en leer het kind dat dat nu juist zo leuk is aan het lezen, nl. dat je er veel bij voor mag stellen. Ga niet te gauw over op het vragen stellen aan het kind, maar doe het uitgebreid voor zodat het kind echt ziet en ervaart wat voorstellend lezen is.

stap 3: u begint en het kind vult aan

Nu leest u en vertelt u wat u ziet en vraagt u het kind of u nog wat vergeten bent of dat het kind andere dingen ziet. Doe dat bespreken van het voorstellen steeds met de ogen dicht.

stap 4: kind begint en u stelt vragen/vult aan

Nu leest het kind en zegt u wanneer er een beeld besproken moet worden. Het kind begint te vertellen wat het ziet en u vult dat aan of stelt er vragen over.

stap 5: u geeft alinea's aan en het kind doet het nu zelf

Het kind leest en doet het nu zelf. De enige vraag die u nu mag stellen is: kun je er nog meer van vertellen?

stap 6: alles zelf

Nu doet het kind alles zelf. Het kind zelf moet bepalen wanneer het even moet stoppen om te vertellen wat het aan de binnenkant van de ogen ziet.

Opmerkingen

Het is heel belangrijk om veel aandacht te besteden aan de eerste scène. Vaak wordt er dan een plek geschetst, een situatie of een hoofdpersoon. Dat beeld is belangrijk voor het gehele verhaal. Besteed daar uitgebreid aandacht aan.

-Neem stripverhalen. Lak de teksten weg en laat het kind teksten bedenken.

-Neem een stripverhaal en lees de tekst voor, zonder dat het kind het ziet. U moet dan wel wat toevoegen (aangeven wie de dialogen uitspreken, etc.) en laat het kind daarna de strip lezen.

hulp 27
woordbetekenis

• Geef het kind een tekst en laat het een streep zetten onder ieder woord waarvan het zeker meent de betekenis te weten. Onder woorden waarbij het kind twijfelt aan de betekenis zet het kleine streepjes en onder de woorden waarvan het de betekenis niet weet, zet het niets. Na afloop van deze activiteit 'loopt' u met het kind de tekst na om te bekijken hoe het kind achter de betekenis kan komen. Als het gaat om kinderen in groep 3, 4 en 5 dan is het aan te bevelen de betekenis voor te zeggen en vast te leggen in een map met alfabet zodat u de betekenis ook nog kunt oefenen. Veel woordbesprekingen leveren weinig effect op omdat de woordbetekenissen niet geoefend worden. Bekijk ook of u het kind geleidelijk in kunt wijden in het gebruik van de Van Dalen junior of beeldwoordenboeken. Oudere kinderen moet zoveel mogelijk de betekenis opzoeken in een woordenboek. Na afloop van de woordbespreking wordt de tekst gelezen.

- de werkwijze is:
 - * u laat het kind een gewone tekst lezen
 - * daarna krijgt het kind de tekst waarin u woorden hebt weggelakt. Op de plaats van het weglakte woord hebt u een cijfer genoteerd en op een blad moet het kind het weggelakte woord noteren met het nummer erbij
 - * nu krijgt het kind het originele blad en mag het nakijken hoe het het gedaan heeft. Bespreek dat met het kind en leg uit waarom sommige woorden echt niet kunnen en waarom bepaalde mogelijkheden die het kind heeft bedacht wel zouden kunnen.
- U kunt het bovenstaande ook al lezend doen. Bekijk goed welke woorden u weglakt. Houd het aanvankelijk vooral bij inhoudelijke woordsoorten zoals de zelfstandige naamwoorden en de werkwoorden en eventueel de bijvoeglijke naamwoorden. Later kunt u ook de meer grammaticale woorden weglakken zoals voegwoorden, lidwoorden, etc.

- de werkwijze is: u kunt het terugvertellen aanleren door twee technieken te combineren, nl:
 - * het voorstellend lezen zoals weergegeven in hulp 26
 - * en het bepalen van de kernwoorden.
- Hoe gaat u te werk: het is belangrijk om het nu volgende minimaal 5 keer voor te doen waarbij u duidelijk laat zien dat u zich iedere keer probeert visueel voor te stellen (zie hulp 26) wat er per alinea is gebeurd en dat u ook de kernwoorden onderstreept in de tekst. Een kernwoord is het belangrijkste woord in een zin of een alinea. Daarna laat u zien dat u uit uw hoofd de inhoud na kunt vertellen.
- Een variant is dat u de kernwoorden op een lijstje schrijft en dat het kind met behulp van de kernwoorden de inhoud navertelt.

- Het gaat dan om de vraag: Wie is de hoofdpersoon en om andere vragen. In kindertermen gaat het bij de hoofdpersoon over wie het vaakst voorkomt of het meest wordt genoemd. Behandel zo dan ook een tekst. Ga met een kind een tekst lezen geef vooraf aan dat het er om gaat te bekijken wie de hoofdpersoon is. Leg dan ook uit dat dat de persoon (of het dier) is dat het vaakste wordt genoemd. Het kan ook om meerdere personen of dieren gaan. Zeg tijdens het lezen dan ook steeds; *“Kijk nu gaat het weer over “* Doe het eerst enkele malen voor en geef op den duur het kind een tekst om de hoofdpersoon te laten bepalen. Tijdens het lezen kunt u dan ook al de vraag stellen; *“Heb je al een idee wie de hoofdpersoon is?”*
- Stel de wie-, wat-, wanneer-, waarvragen. Laat het kind zien dat er twee mogelijkheden zijn:
 - * a: je weet het nog uit je hoofd
 - * b: je kunt het opzoeken. Doe vooral dat opzoeken in de tekst voor. Stel daarbij een vraag en laat het kind zien hoe u dat in de tekst opzoekt. Zorg er voor dat het antwoord ook te vinden is.
- Begin met vragen n.a.v. een zin of een alinea en pas later n.a.v. de gehele tekst.
- Laat het kind ook zelf vragen bedenken om aan anderen te stellen.

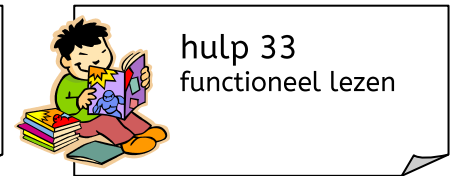
Thuishulp lezen blz. 13

- Informatie vooraf over de te lezen tekst kan het kind nieuwsgierig maken, maar ook al helpen te voorspellen wat er zou kunnen komen, hetgeen een gunstig effect op de leesprestatie kan hebben.
- U vertelt vooraf de inhoud van de tekst: "Je gaat nu een tekst lezen en die gaat over" Vertel zo uitgebreid mogelijk de inhoud en vraag het kind of het nog meer vooraf wil weten. Daarna gaat het kind de tekst lezen met u.
- Voor veel kinderen is het lezen à prima vista (zo maar beginnen te lezen zonder vooraf even kijken) moeilijk. Ze zijn vaak gespannen en nerveus en presteren ook minder dan wanneer ze georiënteerd zijn op de inhoud. Dat lezen à prima vista zou ook wel eens kunnen betekenen dat kinderen toch minder goed de woordbeelden in zich opnemen omdat ze niet voldoende rust hebben.
- U leest de tekst voor, het kind kijkt mee en daarna bespreekt u de inhoud van de tekst. Na de bespreking leest het kind de tekst.
- Een variant is: het kind leest niet mee en luistert alleen en gaat na het bespreken de tekst lezen.

- Kinderen met leesproblemen hebben veel faalervaringen achter de rug en daarom is het belangrijk ze te laten ervaren wat ze wel kunnen.
- Maak een boekje met een leuk titelkaft en plaats daarin wat het kind allemaal kan op het gebied van het lezen. Maak overzichten van welke woorden of woordsoorten een kind allemaal al wel vlot of gewoon kan lezen. Bij het aanvankelijk lezen kunt u ook de letters noteren die het kind vlot herkent en geef eventueel ook de pagina's/boekjes aan die het kind vlot kan lezen. Schrijf zo samen steeds nieuwe dingen in het boekje/schrift.

- Misschien is uw kind ook wel geen boekenkind. De basismotivatie voor het lezen halen deze kinderen niet uit de kinderliteratuur. Toch zal er een basismotivatie voor het leren lezen moeten zijn. Die basis kunt u aanleggen door het functioneel lezen.
- Neem een ordner en verzamel in die ordner allerlei vormen van toegepast lezen zoals het lezen van huis-aan-huis-kranten, stripverhalen, mopjes, jeugdbladen, speelgoedfolders, gebruiksaanwijzingen, handleidingen, tv.-gids, populaire bladen, de schoolkrant, folders van McDonalds etc. Voer regelmatig vormen van toegepast lezen uit door deze taalproducten te lezen en het kind te laten zien dat het handig en leuk is als je dit vlot kunt lezen. Maak eventueel bladen waarop u nog wat lees oefeningen kunt maken voor de moeilijke woorden en waarop u ook een woordbetekenis aan kunt geven. Vergroot al te kleine bladen voor het kind.
- Wellicht denkt/weet u dat veel van die bladen nog te moeilijk zijn voor uw kind. Dan is de werkwijze dat u een streep zet onder de woorden die u voor gaat lezen. U laat het kind dan de woorden lezen die bij zijn oefenniveau horen en u leest de andere woorden voor.

- Kinderen met leesproblemen hebben de indruk dat alles bij het lezen een doel moet hebben nl. een oefening voor ze moet zijn om beter en/of sneller te lezen. Het is voor deze kinderen echter ook belangrijk om ze regelmatig voor te lezen zonder dat daar een direct vaardigheidsdoel aan vast zit en het kind zelf ook weer wat moet lezen.
- Kies er voor om soms gewoon maar voor te lezen, dus zonder vaardigheidsdoel. Praat met het kind alleen over de inhoud van het gelezene en maak het kind nieuwsgierig naar hoe het verder gaat.
- Gebruik het voorlezen als uw kind problemen heeft met het voordrachtslezen zoals problemen met het dynamisch accent (waar moet de nadruk op worden gelegd), het melodisch accent (het in de hoogte of laagte gaan van de stem), de interpunctie (punten, komma's), het lezen in natuurlijke zinsblokken (series woorden die bij elkaar horen). Als u voorleest horen deze kinderen HOE u dat doet. Leg daarbij ook regelmatig uit waarom u zo uw stem gebruikt. Laat het kind ook regelmatig iets nazegen zoals een zin of een zinsdeel. Probeer dan één bepaalde doelstelling per keer te benadrukken en niet alle facetten van het voordrachtslezen te behandelen. Sluit steeds af door het kind een stukje te laten voorlezen, waarbij u niet meeleest, maar alleen het kind leest.